

Tinerii Republicii Moldova ¹

Multitudinea de schimbări, specifice comunității noastre, coincide cu perioada de afirmare a grupului social, care constituie garanția continuității societății și a născuturii tineretului.

Parlamentul Republicii Moldova la 11 februarie 1999 a adoptat Legea “Cu privire la tineret” (nr. 279 - XIV), care definește politica de stat în domeniul tineretului, reglementează crearea condițiilor sociale, economice și organizatorice pentru dezvoltarea tineretului în interesul persoanei și al societății, stabilește direcțiile prioritare de promovare a politicii de stat în domeniul tineretului în temeiul Constituției și al actelor juridice internaționale. Prezenta lege definește ca tineret și tineri – persoanele de 16-30 ani.

1. Situația demografică

La începutul anului 2003 în republică locuiau 3618,3 mii persoane, din care 908,6 mii (26,5%) tineri în vârstă de 16 - 29 ani, ceea ce este cu 16,4% mai mult decât la 01.01.1998. Corelația între tineri și tinere la această grupă de vârstă se caracterizează printr-o relativă egalitate. Numărul bărbatilor tineri a constituit 459,1 mii sau 50,5%, iar femeile tinere - 449,5 mii sau 49,5% din numărul total al tinerilor. Ceea ce nu este caracteristic pentru toată populația. Tineri în vârstă de 16 - 19 ani constituie 32,4%, de 20 - 24 ani – 35,4%, de 25 - 29 ani – 32,2% din numărul total al tinerilor. În localitățile rurale locuiesc 546,9 mii tineri sau 60,2%, iar în mediul urban – 361,7 mii tineri (39,8%).

1.1. Căsătorii și divorțuri

Anual, în republică se formează peste 21 mii familii noi, din care trei părți alcătuiesc familiile tinere.

În anul 2002 au fost înregistrate 21,7 mii căsătorii (cu 1,0 mii mai puțin decât în anul 1997), rata nupțialității fiind de 6,0 căsătorii la 1000 locuitori. Piramida vârstelor ilustrează faptul că cele mai multe persoane care s-au căsătorit în anul 2002 apar în grupele de vârstă 20-24 ani (44% dintre bărbat și 46% dintre femei).

Având în vedere mediul de trai al soților, se evidențiază deosebiri semnificative, astfel, în mediul rural, căsătoriile se încheie la o vârstă mai tânără comparativ cu mediul urban. Anul trecut, 31,7% din numărul total de căsătorii înregistrate în mediul rural au fost încheiate de femei în vârstă de până la 20 ani, comparativ cu 16,9% în localitățile urbane.

Numărul divorțurilor pronunțate prin hotărâre judecătorească irevocabilă a fost în 2002 de 13,0 mii, ceea ce constituie în mediu 3,5 divorțuri la 1000 locuitori (în creștere cu 25,1% față de anul 1997). Din numărul total de divorțuri, 38,8% revin femeilor tinere și 25,9% - bărbatilor tineri.

Cele mai frecvente divorțuri în cazul persoanelor în vârstă de până la 30 ani, au fost înregistrate după o perioadă cuprinsă între 0-5 ani de la data căsătoriei, 57% la bărbat și 43% la femei.

1.2. Natalitatea

Numărul născuților-vii în 2002 a fost de 35,7 mii, în scădere cu 9,9 mii față de anul 1997. Ponderea cea mai mare în numărul total de născuți-vii (82,2%) este de înut de copiii mamelor tinere.

Cele mai multe nașteri au fost înregistrate la mamele din grupa de vârstă între 20-24 ani (40,2%) și la tânăra din grupa de vârstă 25-29 ani (33,8%). Se remarcă o tendință de reducere a numărului născuților de mame în vârstă de până la 20 de ani. Astfel ponderea acestei categorii în numărul total de născuți-vii constituie 15,2% față de 17,9% în 1997. Rata natalității la tinere de 15-19 ani s-a micșorat de 1,7 ori față de 1997, fiind de 30 nașteri la 1000 femei de aceeași vârstă.

Continuă creșterea cotei copiilor născuți în afara căsătoriei. Pe parcursul anului precedent 8192 copii (23% din total născuți-vii) s-au născut în afara căsătoriei (față de 17,2% în 1997). Vârsta mamei la naștere

în afara c s toriei are 2 indici culminan i – pîn la 20 ani (20%), 20-24 ani (38% din total copii n scu i în afara c s toriei). Deci revin la cele mai tinere vârste i reflect mic orarea vârstei începutului vie ii sexuale, cre terea sarcinilor în afara c s toriei. Vîrsta medie a mamelor la na tere a fost de 25 ani.

1.3. Mortalitatea

În anul 2002 au decedat 980 persoane în vîrst de 15-29 ani sau cu 7,8% mai pu in decît în 1997. Mortalitatea general la b rba ii tineri dep e te mortalitatea tinerelor aproximativ de 3 ori.

Îns , este alarmant faptul, c în structura mortalit ii persoanelor tinere dup cauze de deces, în anul de referin , ponderea cea mai mare ocup accidente, otr virile i traumatismele - circa 53%.

În anul 2002, din cauza omuciderilor i sinuciderilor au decedat 169 persoane în vîrst de 15-29 ani sau 17,7% din num rul total de deceda i din aceste cauze, înregistrînd o diminuare fa de anul 1997 de 24%. Mortalitatea în urma acestor cauze la tineri este de 6,5 ori mai mare decît la tinere.

2. Înv mîntul

2.1 Înv mîntul secundar general

Conform Legii Înv mîntului, în Republica Moldova sistemul de învă mînt este organizat pe niveluri i trepte. Înv mîntului secundar general îi apar in 2 niveluri: gimnazial i liceal.

Nivelul gimnazial înroleaz 308,0 mii persoane. În anul 2002, comparativ cu anul precedent, num rul celor care au absolvit 9 clase s-a majorat cu 3,4 mii (cu 6%), constituind 59,6 mii persoane. Din ei fiecare al doilea î i prelunge te studiile în clasa a 10 a liceelor sau colilor medii de cultur general .

Nivelul liceal i învă mîntul mediu de cultur general cuprinde circa 80 mii elevi, sau cu 8,0 mii persoane (cu 11%) mai mult ca în perioada respectiv a anului precedent. Absolven ii liceelor i colilor medii de cultur general (cl.11 (12)) au constituit 25,6 mii persoane. Din 11,1 mii absolven i ai liceelor, 93% au sus inut examenele bine i au primit diplom de bacalaureat, oferindu-le prioritate în procesul de înmatriculare în institu iile de învă mînt universitar. În anul de studiu men ionat din num rul total al celor înmatricula i în institu iile de învă mînt universitar, fiecare al treilea a fost absolvent al liceelor cu diplom de bacalaureat.

În Republica Moldova exist trei tipuri de institu ii de învă mînt care preg tesc tineretul pentru intrarea în pia a muncii:

- Institu iile de învă mînt secundar profesional
- Institu iile de învă mînt mediu de specialitate (colegiile)
- Institu iile de învă mînt superior.

2.2 Înv mîntul secundar profesional

La începutul anului de studiu 2002/2003 sistemul de învă mînt secundar profesional cuprindea 83 institu ii în care î i f ceau studiile 22,6 mii persoane.

Cu totate c num rul institu iilor de învă mînt secundar profesional s-a majorat cu o unitate, num rul elevilor s-a mic orat cu 0,4 mii persoane. Majoritatea absolut a elevilor înva în institu iile de proprietate public – 98%. În institu iile de învă mînt secundar profesional 3,6 mii de elevi (16%) înva pe baz de contract.

La începutul anului de studiu 2002/2003 în institu iile de învă mînt secundar profesional au fost înmatriculate 16,5 mii persoane, ceea ce prezînt practic nivelul anului precedent. Din num rul total al celor admi i – 65% sînt din mediul rural.

Din num rul total al celor înmatricula i în coli profesionale – 83% au constituit absolven ii gimnaziilor.

În anul 2002 s-au înregistrat 14,9 mii absolvenți, fiecare al doilea a fost plasat în câmpul muncii.

În anul de studiu 2002/2003 din numărul total de elevi în limba de stat învăț 79%, în limba rusă – 21%, pentru cei ce studiază pe bază de contract acest indicator reprezintă respectiv 67% și 33%.

Burse bugetare primesc 80% de elevi: mărimea medie a bursei de studiu este de 50 lei. Numărul de elevi, care au nevoie de cazare constituie 9,8 mii de persoane, din care 90% sînt cazări în ele.

2.3 Învățământul mediu de specialitate

Învățământul mediu de specialitate în republică se efectuează în 63 colegii. Numărul studenților a constituit 15,2 mii persoane. Cea mai mare parte din ei (82%) își fac studiile în colegii de proprietate publică.

În pofida faptului, că fiecare al patrulea colegiu este privat, numărul studenților în ele nu depășește 14%. Totodată, în aceste instituții studiază pe bază de contract fiecare al patrulea și 37% primesc burse bugetare, mărimea medie a bursei fiind egală cu 68 lei.

Trei părți din studenții colegiilor studiază în limba de stat; fiecare al cincilea - în limba rusă. Funcționează deasemenea grupe de studiu în limba ucraineană, găgăuză, bulgară.

Numărul studenților înmatriculați în anul de studiu 2002/2003 a diminuat cu 6% față de anul de studiu 2001/2002. Din numărul total al celor înmatriculați 80% au constituit absolvenții liceelor și colilor medii generale, 18% - ai gimnaziilor și 2% - absolvenții instituțiilor de învățământ secundar profesional. Ca și în anii precedenți, specialitățile ce au prezentat cel mai mare interes sînt următoarele: medicina – 17%, economia – 14%, juridica – 12%.

2.4 Învățământul superior

Gradul de acces la învățământul universitar a crescut, îndeosebi în învățământul privat, acesta fiind singurul nivel al sistemului de învățământ care a înregistrat o majorare considerabilă a numărului de instituții – de la 24 în 1996-1997 pînă la 45 în anul 2001. La începutul anului de studiu 2002/2003 numărul studenților în instituțiile de învățământ universitar a alcătuit 95,0 mii persoane.

Marea majoritate a studenților învață în municipiul Chișinău – 83,1 mii (87%), în municipiul Bălți respectiv 7,1 mii (8%), în municipiul Cahul - 2,7 mii (3%), în municipiul Comrat - 2,1 mii (2%).

Trei părți din studenți (75%) își fac studiile în instituțiile superioare de stat și fiecare al patrulea – în instituțiile private.

Pe parcursul ultimilor ani tot mai rar sîndite devin studiile pe bază de contract. Ca rezultat numărul celor ce studiază pe bază de contract a crescut cu 18% față de perioada respectivă a anului precedent și constituie 70,1 mii persoane. Acest form de instruire este caracterizat nu numai pentru instituțiile private, ci și pentru cele de stat. Astfel, în cele 17 instituții de învățământ de stat studiază pe bază de contract două treimi din numărul total de studenți. Valorile maxime ale plății anuale pentru un student variază de la 5,4 mii pînă la 6,3 mii lei la secția de zi și de la 2,5 pînă la 3,0 mii la secția de noapte.

Din numărul total de studenți ai instituțiilor superioare de stat, ce studiază la secția de zi 15% primesc burse bugetare, cu mărimea medie de 91 lei și minimă – 70 lei.

Structura studenților după naționalitate se caracterizează în felul următor: moldoveni – 73%, ruși – 14%, ucraineni – 7%, găgăuzi – 4%, bulgari – 2%. Două treimi din numărul total al studenților studiază în limba de stat, 31% - în limba rusă. Funcționează deasemenea, grupe de studiu în limba ucraineană, engleză, franceză, germană și spaniolă.

Din numărul celor înmatriculați în instituțiile de învățământ superior 74% constituie absolvenții liceelor și colilor medii generale, fiecare al cincilea fiind absolvent al colegiilor și doar 2% - absolvenții instituțiilor

de învățământ secundar profesional. Din numărul celor înmatriculați 72% sînt cu grad de bacalaureat.

Specialitățile ce au prezentat cel mai mare interes sînt economia și juridica, mai puțin - specialitățile tehnice.

2.5 Schimbul de studenți al instituțiilor de învățământ superior cu țările străine

Anual are loc schimbul de studenți cu țările străine. La începutul anului de studiu 2002/2003 în instituțiile de învățământ superior ale republicii își făceau studiile 2,0 mii studenți din 30 țări, majoritatea fiind din Ucraina (28%), România (22%), Iordania (18%). Mai mult de două treimi din studenții străini învață pe bază de contract.

Numărul cetățenilor republicii, ce studiază în instituțiile de învățământ superior de peste hotare este mai mare de 4,0 mii persoane, majoritatea din ei (72%) - în România.

2.6 Doctorantura

La începutul anului 2003 pregătirea cadrelor științifice în republică se desfășoară în 48 instituții, din acestea 33 instituții de cercetări științifice și 15 instituții de învățământ superior. Numărul doctoranzilor constituie 1563 persoane, marea majoritate din ei sînt persoane tinere: respectiv în vîrstă de pînă la 25 ani și 26-30 ani - 44%. Din numărul total al doctoranzilor 59% alcătuiesc femeile.

Din numărul total al doctoranzilor pe bază de contract își fac studiile 229 persoane - fiecare al aptelea. Din numărul doctoranzilor promovăți au susținut teza 15%.

Pondere cea mai mare o alcătuiesc doctoranzii ce își fac studiul în domeniul științelor economice - 16%, juridice - 14%, medicale - 12%.

3. Piața muncii și omajul

Conform rezultatelor cercetării statistice asupra forței de muncă în gospodării (ancheta forței de muncă) în anul 2002 populația tînă (16-30 ani) ocupată a constituit 351 mii, sau 40% din totalul populației din grupa de vîrstă respectiv și 23% din totalul populației ocupate. Ponderea tinerilor este mai mare în comerț (29,4%), hoteluri și restaurante (33,1%), activitățile personalului angajat în gospodăriile personale (35,7%). Circa două treimi activau în mediul rural.

Numărul omerilor în vîrstă de 16-30 ani (conform clasificării Biroului Internațional al Muncii) în anul 2002 a alcătuit 48 mii persoane, constituind 44 la sută din numărul total de omeri. Rata omajului la tineri (proporția omerilor în populația economic activă) a înregistrat 12,0%, fiind aproape dublă în comparație cu media pe țară (6,8%) și mult mai superioară în mediul urban (18,9%) față de cel rural (7,2%). În comparație cu anul 2001 rata omajului a scăzut cu 1,1 puncte procentuale.

Din numărul total de omeri, aflați la evidența agențiilor teritoriale de ocupare a forței de muncă 48 la sută constituie tinerii sub 30 de ani.

4. Criminalitatea

În anul de referință au fost relevate peste 11,3 mii persoane tinere (pînă la 30 ani) care au comis crime (în anul 2000 - 12,5 mii, în anul 2001 - 10,2 mii persoane).

Pondere a tineretului în numărul total de persoane care au comis crime se manifestă la infracțiuni ca: jafuri și tâlhării - 81%, furturi - 70%, crime legate de narcomanie - 63%, leziuni corporale grave și viol - 57%, omor și tentativă de omor - 46%.

5. Opinia tineretului Republicii Moldova despre unele probleme sociale

Pentru reflectarea mai amplă a opiniei tineretului vizînd unele probleme de ordin social Departamentul

Statistic i Sociologie a efectuat în anul 2001 un sondaj sociologic, punctele de reper fiind: problema studiilor, plasarea în câmpul muncii, situa ia familiilor etc.

Cercetarea a fost plasat pe întreaga republic , e antionul fiind compus din 667 subiec i, dintre care 56,1% - femei i 43,9% - b rba i. Responden ii în vîrst de 16-19 ani i 20-25 ani alc tuiesc cîte 34,2%, iar cei în vîrst de 26-30 ani constituie 31,6% din intervieva i. Au fost supu i sondajului 30,1% din tineri ce î i îndeplinesc func iile în sectorul privat, 25,3% - lucr tori în gospod ria proprie, 10,3% din tineri ce î i fac studiile în coli, gimnazii licee, 9,0% - lucr tori în sectorul de stat, 8,5% tineri – omeri, i 7,6% - studen i ai institu iilor superioare de înv mînt.

Studiile ofer posibilitatea tinerilor de a se încadra în via a social economic a rii. Astfel, fiecare a doua persoan consider , c pentru ob inerea unui loc de munc este necesar de a avea studii superioare calitative, 31,6% men ioneaz c studiile medii profesionale sînt necesare pentru atingerea unui înalt nivel de calificare, 17,7% din responden i r mîn la ideea, c studiile medii generale sunt suficiente pentru ob inerea unui loc de munc .

Dac tinerii ar avea un capital, 42,3% din subiec i l-ar folosi la procurarea locuin ei, 16,5% l-ar investi într-o întreprindere de comer , iar 14,2% - pentru studii.

Crearea familiei actualmente este o problem social : a educa, a cre te un copil sau mai mul i este dificil. Din cei chestiona i 7,0% - prefer rela iile neînregistrate, concubinajul ca tip de familie, 49,0% - prefer cuplul familial cu doi copii, 34,5% - cuplul familial cu un singur copil, 5,7% - cuplu familial cu 3 copii i mai mul i. În pofida problemelor social - economice existente familia ca unitate social continu s predomine.

Efectuarea sondajului sociologic a oferit tinerilor posibilitatea de a enumera cele mai actuale probleme existente în societate. Una dintre problemele cele mai stringente s-a dovedit a fi omajul – a a cred 72,3% responden i i nivelul sc zut al veniturilor – 71,2%. Pe lîng acestea au fost men ionate: instabilitatea din societate, incertitudinea fa de viitor – 15,9%, criminalitatea – 13,6%, narcomania – 10,5%, prostitu ia – 5,4%, alcoolismul i fumatul – 5,4%.

Anex (8 tabele)

Tabelul 1. C s torii i divor uri dup vîrst
(persoane)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
c s torii						
16-19 ani						
femei	7417	7004	7517	6378	5809	5355
b rba i	1315	1120	1080	1054	854	897
20-24 ani						
femei	9010	8970	9905	9276	9275	9883
b rba i	11258	10984	11757	10129	9587	9565
25-29 ani						
femei	2246	2348	2715	2621	2709	3054
b rba i	4820	4985	5780	5525	5712	6084
divor uri						
pîn la 25 ani						
femei	2146	2055	1767	1802	1966	1950
b rba i	1042	947	774	778	815	740
25-29 ani						
femei	2240	2169	2141	2363	2624	2980
b rba i	2294	2135	2069	2189	2412	2545

Tabelul 2. Num rul n scu ilor dup grupa de vîrst a mamelor tinere
(persoane)

	<i>Total</i>	<i>inclusiv pe grupa de vîrst</i>				
		<i>pîn la 16 ani</i>	<i>16-19 ani</i>	<i>20-24 ani</i>	<i>25-29 ani</i>	
<i>N scu i-vii total</i>						
1997	45583	150	8005	19047	10460	
1998	41332	124	7082	17047	9662	
1999	38501	107	6518	15910	9381	
2000	36939	104	6156	15660	8974	
2001	36448	119	5821	15046	9426	
2002	35705	81	5355	14357	9541	
<i>din care în cadrul c s toriei</i>						
1997	37717	49	5941	16247	8963	
1998	33979	37	5121	14365	8370	
1999	31271	28	4583	13232	7971	
2000	29372	31	4343	12789	7457	
2001	28263	22	3874	11907	7746	
2002	27513	10	3472	11277	7790	

Tabelul 3. Deceda i dup grupa de vîrst i sex
(persoane)

	<i>1997</i>	<i>1998</i>	<i>1999</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>
<i>masculin-total</i>	781	795	804	722	734	731
<i>15-19 ani</i>	189	178	179	178	156	174
<i>20-24 ani</i>	271	275	286	252	281	244
<i>25-29 ani</i>	321	342	339	292	297	313
<i>femenin-total</i>	282	288	266	272	225	249
<i>15-19 ani</i>	84	87	76	76	67	67
<i>20-24 ani</i>	86	86	86	86	68	75
<i>25-29 ani</i>	112	115	104	110	90	107

Tabelul 4. Înv mîntul secundar general
(mii persoane)

	<i>1997</i>	<i>1998</i>	<i>1999</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>
Num rul de elevi absolven i ai clasei 9	57,0	59,5	50,6	59,9	56,2	59,6
<i>Num rul de elevi care studiaz în clasele 10-12</i>	56,7	62,4	58,9	65,5	71,9	80,0
<i>din ei fete</i>	32,3	35,7	33,6	36,9	40,3	44,8

Tabelul 5. Înv mîntul secundar profesional

	<i>1997</i>	<i>1998</i>	<i>1999</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>
<i>Num rul institu iilor</i>	80	87	81	80	82	83
<i>în ele î i fac studiile, mii persoane</i>	32,7	32,5	23,0	22,8	23,0	22,6
<i>din care fete</i>	11,1	11,7	8,8	8,2	8,4	8,3

Tabelul 6. Colegii, universit i

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Num rul colegiilor	53	56	57	60	67	63
în ele î i fac studiile, mii persoane	32,8	29,7	25,4	19,9	17,0	15,2
din care fete	18,7	17,2	14,5	11,4	9,8	8,7
Num rul institu iilor de învățămînt universitar	28	38	43	47	47	45
în ele î i fac studiile, mii persoane	65,6	72,7	77,3	79,1	86,4	95,0
din care fete	36,1	40,0	43,3	44,5	49,5	53,9

Tabelul 7. Schimbul de studenți cu străinii
(persoane)

	1998	1999	2000	2001	2002
Num rul cetățenilor Republicii Moldova care î i fac studiile în străinătate - total	6512	6294	6163	6542	3951
inclusiv în România	5275	5269	5269	5508	2830
Num rul cetățenilor străini care î i fac studiile în Moldova - total	1697	1961	2283	2579	2055
inclusiv în România	310	298	438	478	429

**Tabelul 8. Ponderea tineretului în vîrstă sub 30 ani în num rul total de persoane care au comis
crime.**

	1997		1998		1999		2000		2001		2002	
	14-24 ani	25-29 ani	14-24 ani	25-29 ani	14-24 ani	25-29 ani	14-24 ani	25-29 ani	14-24 ani	25-29 ani	14-24 ani	25-29 ani
Pe toate tipurile de infracțiuni	46,5	15,8	46,3	15,2	46,7	14,8	47,5	14,7	47,3	14,0	45,9	14,1
inclusiv:												
Grave	54,1	15,6	52,9	15,8	51,7	15,5	50,1	15,5	50,0	15,2	49,7	15,6
Omor cu tentativ de omor	32,1	16,7	28,8	19,3	33,0	15,9	36,9	14,4	35,6	14,1	31,6	14,2
Leziuni corporale grave	32,7	12,4	33,4	14,0	31,7	14,3	30,9	16,0	33,6	14,5	30,6	13,3
Viol cu tentativ de viol	70,7	13,5	69,9	15,3	68,7	12,0	57,7	15,3	64,6	14,6	60,4	18,2
Tîlhării	64,4	18,7	66,8	14,7	68,8	14,9	63,8	17,4	66,4	16,8	63,4	17,4
Jafuri	68,7	11,4	69,0	15,0	68,7	14,5	68,7	14,0	68,8	12,5	68,1	13,3
Furturi	54,0	15,9	55,1	13,8	53,4	14,2	56,1	13,5	47,0	13,1	57,3	12,3
inclusiv din apartamente	63,8	13,1	66,2	12,2	64,3	13,2	63,3	12,8	63,6	13,5	61,9	13,0
Escrocherii	42,4	13,7	22,5	21,3	26,9	14,8	26,1	21,2	28,1	15,3	30,6	15,3
Huliganism	56,3	15,4	56,6	15,9	53,4	16,9	56,9	14,8	54,3	16,5	57,4	16,4
Infracțiuni legate de narcomanie	53,2	20,9	47,1	19,9	65,9	14,7	56,8	17,7	46,9	19,8	42,7	20,4

¹ Fără raioanele din partea stîngă a Nistrului în mun. Bender